

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

Педагогічні умови розвитку креативності дошкільників
Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 11–491 групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Спеціалізація: музичне виховання
Освітньо–професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта
Толочок Богдана Миколаївна
Керівник к.пед.н., доцент Гриценко І.В.
Рецензент к.пед.н., доцент Борисенко Н.М.

ВСТУП

Актуальність дослідження.

У сучасному суспільстві, що характеризується інтенсивними процесами глобалізації та інформатизації, особливої значущості набуває освіта, як необхідна умова соціалізації особистості. Зміни в соціальній, економічній, політичній та інших сферах життєдіяльності суспільства призводять до переоцінки загальнолюдських цінностей. В цих умовах виникає необхідність розвивати креативність дітей дошкільного віку.

В документах, що є рамковими для дошкільної освіти, а саме «Законі про дошкільну освіту» «Базовому компоненті дошкільної освіти» (новий варіант), програмі «Дитина», «Дитина в дошкільні роки», «Я у Світі» обґрунтовано необхідність удосконалення процесу виховання дітей у закладах дошкільної освіти. Цілеспрямованої роботи з виховання дітей вимагає і Закон про дошкільну освіту, (новий варіант) де чітко сформульовано завдання освіти і виховання.

У базовій програмі розвитку дошкільника «Я у світі» вперше у освітньому просторі України заявила про креативність як про одну з пріоритетних ліній розвитку дошкільників.

Базовий компонент дошкільної освіти, окреслюючи освітню лінію «Особистість дитини», передбачає формовання базових якостей особистості: відповідальності, довірливості, креативності, самостійності і ініціативності.

Питанням розвитку креативних умінь і навичок особистості займалось чимало видатних педагогів та психологів, зокрема: В. Андреев, Л. Виготський, М. Волах, Дж. Гілфорд, В. Дружинін, О. Кульчицька, А. Маслоу, Г. Костюк, О. Матюшкін, С. Рубінштейн, Р. Стернберг, Б. Теплов

та ін.; досить багато досліджень зробили: М. Гнатко, Д. Богоявленська, О. Кульчицька, В. Моляко, Я. Пономарьов, В. Рибалка, К. Роджерс, С. Сисоєва, Е. Торранс, С. Шандрук, Р. Шмідт, Ю. Трофимов, Г. Гарднер, А. Горальський Ш. Амонашвілі, Ю. Бабанський, С. Гавриленко, М. Данилов, Т. Ільїна, І. Лернер, О. Савченко, І. Харламов та ін.

Зокрема, розвитком креативності дітей в галузі дошкільної освіти займалися такі педагоги: Л. Артемова, Г. Григоренко, К. Щербакова Н. Гавриш, І. Волков, А. Богущ, О. Безсонова.

Аналіз теоретичних досліджень із теми дослідження дозволив нам зробити висновок про те, що креативність є не тільки психологічним, а й педагогічним явищем, тому що механізми, які сприяють розвитку креативності, підвищують активність й результативність особистості.

В умовах сучасного освітнього процесу перед дітьми віку стоїть завдання не тільки в засвоєнні знань, умінь навичок, але і в готовності до успішного вирішення як завдань навчальних, так і творчих. Тому виникає необхідність раннього розвитку креативності та творчого потенціалу у дітей дошкільного віку.

Висока цінність і важливість креативності як категорії мислення для кожного індивіда, як і для людства в цілому, незаперечна. Всі ці аспекти роблять актуальним необхідність звернення до проблеми творчого розвитку особистості, що дозволяє самореалізовуватися і самовдосконалюватися. Від рівня розвитку креативності багато в чому залежить успіх і самореалізація людини в цілому.

Актуальність даної проблеми, її значимість для педагогічної теорії і практики і, разом з тим, недостатня опрацьованість зумовили вибір теми дослідження: **«Педагогічні умови розвитку креативності дошкільників»**.

Об'єкт дослідження – розвиток креативності дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – методи та прийоми розвитку креативності дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти.

Мета дослідження – полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективних методів та прийомів розвитку креативності дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти.

На підставі мети було виявлено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати науково–педагогічну літературу з теми дослідження.
2. Уточнити сутність понять «креативність», «креативність дитини дошкільного віку».
3. Теоретично – обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови розвитку креативності дітей дошкільного віку.
4. Визначити ефективні методи та прийоми розвитку креативності дошкільників.

Для вирішення поставлених завдань використано такі теоретичні **методи дослідження**: системний аналіз філософської, психологічної, педагогічної, методичної, лінгвістичної, навчально–методичної літератури та програмно – методичних матеріалів з проблеми формування креативності дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти з метою визначення об’єкта, предмета та реалізації завдань дослідження; вивчення педагогічного досвіду (бесіди з вихователями), спостереження за освітнім процесом у закладі дошкільної освіти та експериментальна робота з теми дослідження (констатувальний, формувальний та контрольний експеримент), статистичні методи обробки результатів педагогічного експерименту.

Структура дослідження. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і двох додатків. Основний обсяг дослідження становить 56 сторінок.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ
РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

1.1 Сутність поняття креативності в науковій літературі.

У психолого–педагогічній літературі поняття «креативність» трактується неоднозначно. Творчі здібності, мотиваційний компонент, інтелектуальний компонент – складові особистості, які розглядаються в основі поняття креативності.

Креативність (від англ. Create – створювати, творити) – творчі здібності індивіда, що характеризуються готовністю до ухвалення і створення принципово нових ідей, що відхиляються від традиційних або прийнятих схем мислення і що входять в структуру обдарованості як незалежний чинник, а також здатність вирішувати проблеми, що виникають всередині статичних систем [41, с. 108].

З точки зору психології, креативність – це нестандартно мисляча людина, що вміє бачити проблему під різними кутами.

Креативність в професійній педагогіці розглядається як здатність до творчості, прийняття і створення нового, нестандартного мислення, генерування великого числа оригінальних і корисних ідей.

Бути креативним – означає, відповідати високим вимогам перевагами: вміти знаходити несподівані рішення, а головне – розуміти, що у кожної людини своє бачення світу.

У найзагальнішому вигляді креативність розуміється як здатність до творчості. К. Роджерс (1994) розуміє під креативністю здатність виявляти нові способи рішення проблем і нові способи вираження [133, с. 243].

В. Каменська і І. Мельникова (2008) креативність визначається як особистісні особливості творчо обдарованої людини, пов'язані з створенням їм нових матеріальних і ідеальних продуктів. Креативність – системне (багаторівневе, багатовимірне) психічне утворення, яке не тільки включає інтелектуальний потенціал, але й пов'язано з мотивацією, емоціями, рівнем естетичного розвитку, комунікативними параметрами, компетентністю [27, с. 401–403].

Креативність досліджувалась психологами значно менше, ніж інтелект. Починаючи з 60 – х рр. в англо-американській психології великою популярністю користується вивчення особливого типу загальних здібностей, так званої креативності. Поштовхом для виділення цього типу здібностей послужили відомості про відсутність зв'язку між традиційними тестами інтелекту і успішністю рішення проблемних ситуацій. Було визнано, що вирішення проблемних ситуацій залежить від здатності по-різному використовувати дану в задачах інформацію в швидкому темпі [12].

Цю здатність назвали креативністю і стали вивчати її незалежно від інтелекту – як здатність, що відображає властивість індивіда створювати нові поняття і формувати нові навички, креативність пов'язують з творчими досягненнями особистості.

Вивчення креативності ведеться в основному в двох напрямках. Один пов'язаний з питанням, чи залежить креативність від інтелекту. Інший напрямок займається з'ясуванням того, чи є особистість з її психологічними особливостями суттєвим аспектом креативності, і характеризується увагою до особистісних і мотиваційних рис [33, с. 262].

Структурний підхід до проблеми креативності особистості відбивається в роботах Ф. Баррона, Д. Харрінгтона, Д. Богоявленської, Дж. Гілфорда.

Ф. Баррон і Д. Харрінгтон зробили такі узагальнення того, що відомо про креативність:

1. Креативність це здатність адаптивно реагувати на необхідність в нових підходах і нових продуктах. Дана здатність дозволяє також усвідомлювати нове в бутті, хоча сам процес може носити як свідомий, так і несвідомий характер.

2. Створення нового творчого продукту багато в чому залежить від особистості творця і сили його внутрішньої мотивації.

3. Специфічними властивостями креативного процесу, продукту і особистості є їх оригінальність, спроможність, валідність, адекватність завданню і ще одна властивість, яка може бути названою придатністю естетичної, екологічної, оптимальної форми, правильної і оригінальної на даний момент.

4. Креативні продукти можуть бути дуже різні за своєю природою: нове рішення проблеми в математиці, відкриття хімічного процесу, створення музики, картини або поеми, нової філософської або релігійної системи, інновація в юриспруденції, свіже рішення соціальних проблем [3, с. 14–41].

Д. Богоявленська визначає креативність як глибинну особистісної властивості, яка виражається в оригінальній постановці проблеми, наповненою особистісним змістом. Вивчення творчості як продуктивної і спонтанного явища здійснювалося за допомогою методу, названого автором «Креативне поле».

Д. Богоявленська підкреслює, що креативність є спільною особливістю особистості і впливає на творчу продуктивність незалежно від сфери прояву особистісної активності [10, с. 252].

Дж. Гілфорд вніс незамінний внесок в дослідження креативності, він виділив 16 чинників, що характеризують креативність. Серед них –

швидкість (кількість ідей, що виникають за певний час), гнучкість (здатність перемикатися з однієї ідеї на іншу) і оригінальність (здатність створювати ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих) мислення, а також допитливість (підвищена чутливість до проблем, що не викликає інтересу у інших).

У 1967 році Дж. Гілфорд об'єднав ці фактори в загальному понятті «дивергентне мислення», яке відображає пізнавальну сторону креативності. Дж. Гілфорд вказав на принципову відмінність між двома типами розумових операцій: конвергентним і дивергентним.

Конвергентне мислення – це вирішення завдання, на основі безлічі умов і знаходженням одного вірного рішення. Дивергентне мислення визначається як «тип мислення, що йде в різних напрямках».

В науковій літературі описані типові риси креативної особистості (здатність до самостійного подолання труднощів, пошуку нових рішень, допитливість, емоційна вразливість) і компоненти креативності (інтелектуальні здібності, висока мотивація рішення завдання, наполегливість) [17, с. 433–453].

Дж. Гауен визначає ознаки креативності дитини: допитливість розуму, винахідливість, допитливість, гнучкість, оригінальність мислення. Окремі автори (Д. Фельдман і ін.) в структурі креативності особистості виділяють рефлексивність як основний процес, цілеспрямованість і володіння способами трансформації.

При цьому, на думку автора, процес креативності вимагає внутрішньої напруги і пов'язаний з прагненням особистості перейти на більш високий рівень організації діяльності [12].

Цікаву структуру креативності запропонували Л. Лебедева і Н. Бібікова. Автори виділяють такі структурні компоненти, як творчу

спрямованість особистості, творче (продуктивне) мислення і сукупність загальних і спеціальних здібностей [34, с. 134].

Дані структурні компоненти зумовлюють творчу діяльність дошкільників, направляють її і проявляються в ній. Діти мають можливість просуватися в своєму формуванні через постійне збагачення, перетворення суб'єктивного досвіду як важливого джерела творчого розвитку. [31, с. 116].

С. Макшанов і Н. Хрящева визначають креативність як здатність до конструктивного, нестандартного мислення та поведінки, а також до усвідомлення та розвитку свого досвіду. Н. Хрящева зазначає, що креативність проявляється в багатій уяві, почутті гумору, високих естетичних цінностях, умінні деталізувати образи проблеми. Істотними умовами актуалізації цієї здатності є самовладання і впевненість в собі. Відзначається і здатність до нестандартної поведінки, а також усвідомлення та розвитку свого досвіду [39, с. 135].

Однією з основних концепцій креативності була так звана «теорія інвестування», запропонована Р. Стернбергом. Він вважав креативні люди, здатні займатися малопопулярними ідеями та оцінити їх перспективність.

Р. Стернберг вважає, що людина не реалізує свій потенціал в двох випадках: якщо вона висловлює ідеї передчасно і якщо не формує їх занадто довго, після чого ідея «застаріває». За Р. Стернбергом на творчість впливають: інтелект як здатність, знання, стиль мислення, індивідуальні риси, мотивація, зовнішнє середовище [23, с. 171].

Креативність розглядається як універсальна пізнавальна творча здатність до загостреного сприйняття прогалин в знаннях, дисгармонії. Суть креативності зводиться до інтелектуальної активності і чутливості до побічних продуктів своєї діяльності.

З терміном «креативність» науковці часто застосовують поняття «творчість», але диференціюються вони по-різному. Тобто у дослідженнях що деяких педагогів ототожнюється ці дефініції. «Креативність» походить від англійського слова «creative» – творчість. Враховуючи актуальний аспект творчості, то креативність можна розглядати як творчий потенціал особистості, а креативність – як творчу активність [26].

Найбільш вдало, розглянуто відмінності між поняттями «творчість» і «креативність» в працях Л. Єрмолаєвої–Томіної, яка вважає, що:

- творчість як процес може бути або включена в усі види діяльності, або бути відсутньою там, де вона потрібна; а креативність як особистісна якість завжди включена в усі види діяльності, поведінки, спілкування, контакту із середовищем;
- творчість закладена в головному мозку кожної людини, а креативність формується за рахунок соціального середовища;
- творчий процес базується на роботі безсвідомого і підсвідомого, а креативність поєднує свідомість та підсвідомість у процесі свого формування;
- процеси творчості та креативності складаються з трьох основних етапів (підготовчий, пошуковий, виконуючий), у творчому процесі кожна фаза ґрунтується на роботі різних психічних процесів, особистісних утвореннях і має свій кінцевий продукт, тоді як креативність проявляється в поєднанні всіх трьох фаз;
- творчість проявляється в певному виді діяльності, з якою співпадають спеціальні здібності, а креативність проявляється в усіх видах діяльності людини [20, с. 65–68].

Таким чином, поняття «творчість» включає в себе процес та результат, а «креативність» – суб'єкт та його властивості (креативну особистість).

Отже, аналіз науково–педагогічної літератури показав, що немає загальноприйнятої дефініції креативності. Це можна пояснити складністю явища креативності та різними теоретичними положеннями, що визначаються основою поняття «креативність». Креативність можна трактувати, як здатність людини до творчості, тобто створення об'єктивно нових матеріальних і духовних цінностей. Креативність як особистісна особливість завжди тісно пов'язана з творчим процесом.

1.2 Креативність як базова якість особистості.

Людина, яка здійснює творчу діяльність є креативною особистістю. У зв'язку з гуманізацією навчання, виховання і розвитку кожної дитини все більш актуальною стає проблема раннього розкриття творчого потенціалу дошкільника. У практиці дитячих садків з'явилась тенденція посилення уваги педагогів до творчого розвитку вихованців. Одне із завдань сприяння розкриттю креативного та творчого потенціалу дошкільника [2, с. 11–18].

Дошкільний вік – сприятливий період для розвитку креативності. Саме в цей час відбуваються прогресивні зміни в багатьох сферах, удосконалюються психічні процеси такі як: увага, пам'ять, сприйняття, мислення, мова.

Передумовами розвитку креативності дошкільників є:

- Наявність у дитини зразка – творчої людини або героя, якого можна наслідувати.
- Демократичний стиль виховання, що дозволяє проявляти спонтанність та оригінальність. Авторитаризм, навпаки, стимулює у дитини слідувати правилам без внесення в них змін.
- Високий інтелект – без нього креативності не буває.
- Багатий пізнавальний досвід для експериментування як джерело ідей [23, с. 271].

Молодший дошкільний вік (третій-четвертий рік життя) характеризується настанням нового етапу в житті малюка. Дитина поступово стає самостійною, і спільна з батьками позиція «Ми», перетворюється у власну позицію «Я», тобто малюк починає відчувати себе окремою особистістю, а це значно змінює його ставлення до навколишнього світу.

Дитина починає знайомитися і вивчати однолітків, дорослих людей, їх поведки, відносини, їх діяльність. Розвиток дітей молодшого дошкільного віку характеризується пізнанням соціальної дійсності [14, с. 1].

Залежно від цих змін, що відбуваються в свідомості дитини, розвиток дітей молодшого дошкільного віку характеризується появою такого типу його провідної діяльності, як рольова гра. У ній знаходить своє відображення сенс людських відносин, тобто його комунікативна поведінка ускладнюється, розвивається соціальне сприйняття, виникає образне мислення, а також уява.

Вік 4–5 років – це середній дошкільний період. На даному етапі суттєво змінюється характер дитини, активно вдосконалюються пізнавальні та комунікативні здібності. Дошкільники із задоволенням освоюють різні види творчої діяльності.

У 4–5 років дошкільник вже опановує дрібну моторику, що дозволяє малювати і приділяти більше уваги деталям, тобто стає одним із засобів творчого самовираження. Дитина може скласти невелику казку чи пісеньку, розуміє, що таке рими, і користується ними. Яскрава фантазія і багата уява дозволяють створювати цілі в голові або на чистому аркуші паперу, де дитина може вибрати для себе будь-яку роль [6, с. 153].

У середньому дошкільному віці триває засвоєння дітьми загальноприйнятих сенсорних еталонів, оволодіння способами їх

використання та вдосконалення обстеження предметів. Переважає репродуктивна уява, що відтворює образи, які описуються в віршах, оповіданнях дорослого, зустрічаються в мультфільмах. Елементи продуктивного уяви починають складатися в грі, малюванні, конструюванні.

Відбувається розвиток ініціативності та самостійності дитини в спілкуванні з дорослими і однолітками. Діти продовжують співпрацювати з дорослими в практичних справах (спільні ігри, доручення), поряд з цим активно прагнуть до інтелектуального спілкування, що проявляється в численних питаннях (Чому? Навіщо? Для чого?). Дитина прагне отримати від дорослого нову інформацію пізнавального характеру [11]. З наростанням усвідомленості і довільності поведінки, поступовим посиленням ролі мови, в управлінні поведінкою дитини стає можливим рішення більш складних завдань у галузі безпеки.

Старші дошкільнята – це діти у віці 6–7 років. Даний етап життя характеризується змінами в фізичному, психічному (психологічному), соціальному розвитку дитини. Психолого–педагогічна характеристика дітей старшого дошкільного віку показує, що зростає роль кори головного мозку в регуляції поведінки дитини, вдосконалюються процеси вищої нервової діяльності, зростає її рухливість. Зміст і форми діяльності стають різноманітнішими і багатшими [4].

Старший дошкільний вік відрізняється не тільки появою нових видів ігор, але і вдосконаленням різних продуктивних видів діяльності, таких як малювання, ліплення, конструювання, аплікація, моделювання. Для них необхідно володіння конкретними способами дій і сенсорними прикладами. Зазначені види діяльності сприяють формуванню практичних умінь, художнього сприйняття, естетичного ставлення до навколишнього життя, розвитку всіляких здібностей і особистості в цілому.

Вікові особливості розвитку дітей старшого дошкільного віку включають в себе появу дитячого світогляду. Також до вікових новоутворень відносять:

- Внутрішні етичні новоутворення. У дитини зароджується почуття совісті. Вона починає розпізнавати хороше і погане.
- Супідрядність мотивів. Малюк, перш ніж щось робити, обмірковує свої дії.
- Довільна поведінка. З'являється здатність діяти цілеспрямовано, долати труднощі на шляху до мети, елементарно контролювати і регулювати свою діяльність.
- Творча уява. У дітей проявляється творча ініціатива, схильність до фантазування, бажання відійти від шаблону і прикладу.
- Індивідуальна свідомість. Дошкільник прагне зайняти місце в системі взаємин з дорослими [28, с. 120–130].

Креативні діти мають різну ступінь ідей і їх кількість. У кожної дитини свій індивідуальний шлях розвитку і тільки їй відомі умови, завдяки яким вона породжує креативну ідею. Практика показує, що малюки з креативними здібностями оригінально поведуться під час ігор, шукають свої рухи, пересувають іграшки та речі таким чином, що дивують не тільки дорослих, а й дітей. Діти вигадують нові слова, які, на перший погляд, є смішними, але ці слова не гірше відображають зміст подій і речей, ніж традиційні висловлювання.

Всім відомо, що провідна діяльність в дошкільному закладі – ігрова, тому не менш важливе місце в розвитку креативності дошкільника грає предметно–ігрове середовище. Саме творчі ігри допомагають дітям фантазувати, будувати власний світ, висловлювати оригінальні неординарні особисті ідеї, формувати креативне мислення, інтерес і бажання творити, розвивати особистісні здібності [30, с. 7].

Найважливішими ознаками креативності дошкільника є:

- допитливість та інтерес до невідомого;
- висока пізнавальна активність і розвиток уяви;
- бажання відходити від зразків;
- вміння вносити щось нове і підходити до проблеми з різних точок зору;
- швидкість, легкість і гнучкість думки, оригінальність ідей;
- сміливість і незалежність суджень;
- використання різних форм доказів і припущень [34, с. 68].

Розвиток креативної особистості дитини – одне з пріоритетних завдань закладу дошкільної освіти. Креативна особистість – це індивід, який володіє високим рівнем знань, має цікавість до нового та оригінального.

Для такої особистості креативна та творча діяльність є потребою, здібності пов'язані із створенням оригінального, нового продукту. Становлення креативної та творчої особистості у дітей залежить від гармонійного поєднання природних задатків та сприятливого розвивального середовища.

Важливим чинником успіху є також розвиток емоційної сфери, виховання морально – вольових якостей, та набуття дошкільниками певних знань, умінь, навичок, які необхідні для проявлення творчого, креативного потенціалу. Знання, вміння та навички є основою розвитку креативної уяви, творчої, фантазії.

Дитяча креативність – це природний стан дитини, позбавленої стереотипів. Всі без винятку діти талановиті. Хтось показує хороші результати в спортивних змаганнях, хтось співає, інший із задоволенням танцює, захоплено розповідає друзям про чарівні міфи і казкових ельфів, демонструючи багату уяву. Багато дітей із задоволенням малюють і

ліплять, грають в дитячому театрі. Щоб виросла креативна дитина, перш за все – пробудити в дитині фантазію [37, с. 18–25].

При розгляді креативності як творчої здатності необхідно відзначити, що її розвиток і прояв мають тісний зв'язок з інтелектом, перцептивними особливостями, які виражаються в діяльності людини. Створення конкретних психолого–педагогічних умов може сприяти розвитку креативності.

Отже, дошкільний вік розглядається як сензитивний період розвитку уяви, а також творчого потенціалу особистості. Креативність має на увазі не тільки наявність навичок нетрадиційного мислення, а й знання загальноприйнятих правил – для того щоб від них відступати, їх щонайменше, необхідно знати.

Висока цінність і важливість креативності для кожного індивіда, як і для людства в цілому, безперечна. З одного боку, це універсальний історичний еволюційний фактор, з іншого – індивідуальний потенціал, що дає людині можливість не тільки вирішувати проблеми і орієнтуватися в нових ситуаціях, а й активно змінювати навколишнє середовище, своє життя, своє майбутнє [40, с. 129].

Незважаючи на те, що така загальна думка, креативності не надавали і все ще не надають належного значення у багатьох сферах життя, особливо в освіті, на якій лежить відповідальність за те, щоб сьгоднішні діти досягали успіху, будучи дорослими.

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

2.1 Аналіз досвіду закладу дошкільної освіти з питань розвитку креативності дітей дошкільного віку.

У сучасному світі дуже актуальна проблема виховання, розвитку креативної особистості. Згідно концепції особистісно–орієнтованої освіти, результатом повинна бути не стільки навченість (інформованість), скільки становлення особистості – творчої, самобутньої, унікальної, здатної самостійно поповнювати знання, витягувати корисне, реалізовувати власні цілі і цінності в житті [5].

Спонування дітей пробувати нові речі і ідеї є найважливішим фактором їх інтелектуального, соціального, фізичного та емоційного зростання. Все, що діти відчують і досліджують про себе, впливає на їх подальший розвиток:

- фізичний розвиток (різні види декоративно–прикладного мистецтва є способами для дітей, щоб стимулювати рух, розвивати дрібну моторику, контроль і координацію);

- емоційний розвиток (діти можуть використовувати різні мистецтва і інструменти, щоб висловити свої думки, які вони ще не в змозі поділитися усно);
- інтелектуальний розвиток (на базовому рівні вони розвивають концентрацію і здатність вимірювати і сортувати речі, вчиться розглядати альтернативи, аналізувати і вирішувати);
- соціальний розвиток (перебуваючи разом у творчому середовищі, діти вчаться ділитися і взаємодіяти один з одним) [36, с. 159].

Вихователь в роботі з дітьми щодо розвитку креативних, творчих здібностей визначає такі пріоритетні напрями: оновлення змісту освітнього процесу, що полягає у створенні умов та забезпечення центрів розвитку в групових кімнатах, своєчасне виявлення природних задатків та здібностей дитини; поєднання родинного та суспільного дошкільного виховання; формування готовності вихователя до інноваційної діяльності та використання сучасних досягнень педагогічних і психологічних культур, надбань світового досвіду.

Гарантією активного впливу на розвиток креативних здібностей у дітей вважається побудова освітнього процесу з позиції особистісно–зорієнтованого підходу, створення умов для реалізації особистості дитини через задоволення базових потреб відповідно до соціокультурних норм, вибір змісту й освітніх технологій повинен здійснюватися з позиції урахування унікальності та індивідуальності кожної дитини. Педагог повинен сам виявляти глибоку увагу, повагу, турботу, любов до кожної дитини; бачити в ній індивідуальність; забезпечувати умови для виховання дитини як особистості [29, с. 15–21].

У дошкільній освіті зарекомендували себе такі методи і прийоми роботи з дітьми: розвивальні ігри та вправи, проблемні запитання,

проблемно–пошукові ситуації, експериментальні дослідження, систематичні спостереження, логічні задачі.

Під час практики на першому курсі у ясла–садку №33 імені Фрідріха Фребеля ми спостерігали, як на заняттях та у вільний час вихователі розвивають креативність дітей за допомогою вправ та ігор з «Дарами Фребеля».

Фрідріх Фребель вважав, що гра є «вищим ступенем дитячого розвитку». Педагог довів, що гра для дитини – інстинкт, основна його діяльність, стихія, в якій він живе, його власне життя. У грі дитина висловлює свій внутрішній світ через зображення зовнішнього.

Фребель вважав гру одним із засобів морального виховання, тобто в колективних та індивідуальних іграх, наслідуючи дорослим, дитина тренує свою волю. Крім того, ігри сприяють розвитку уяви та фантазії, необхідних для дитячої творчості та розвитку креативності [9, с. 102].

Дидактична гра «Для чого ще»

Мета: розвивати ситуативно–ділові форми спілкування, збагачувати систему вербальних засобів спілкування, розвивати фантазію, мислення.

Хід гри: необхідно поділитися на дві команди і вигадувати, для чого ще можна використовувати предмети. Виграє команда, яка придумас більше відповідей.

Дидактична гра «Дзеркало» з використанням ігрового набору «Дари Фребеля».

Мета: розвиток уяви, формування пізнавальних дій, первинних уявлень про об'єкти навколишнього світу, реалізація самостійної діяльності дітей.

Хід гри: потрібно розділитись на пари, встати один навпроти одного і уважно подивитися на свого партнера. Постаратись запам'ятати всі особливості свого друга та відтворити за допомогою «Дарів Фребеля».

Дидактична гра «Зроби ляльці намисто»

Мета: розвиток умінь чергувати намистинки двох кольорів; удосконалювати координацію рухів пальців, розвивати уяву.

Хід гри: Дітям пропонується зробити лялькам намисто. Чергувати намиста двох кольорів за бажанням дітей.

В процесі проходження практики на третьому курсі у дошкільному – центрі розвитку дитини № 20 «Пірамідка» ми спостерігали організацію дитячої активності під час вправ, ігор та облаштування ігрових центрів в групових кімнатах, які привертають увагу дітей і підказують їм творчі задуми, допомагають зорієнтуватися в своєму виборі, активізують пізнавальну діяльність дітей, інтерес до нового, невідомого.

У процесі роботи з дітьми вихователі використовували ігри та вправи, які розвивають креативність дітей:

Дидактична гра «У природі цього немає»

Мета: розвиток уяви і креативних здібностей.

Хід гри: намалювати і незвично розфарбувати тварин, птахів, комах, риб, квіти, дерева, яких немає в природі, а потім придумати їм дотепні назви.

Дидактична гра «Придумай»

Мета: розвиток словника дітей, мислення та креативності.

Хід гри: дітям дається завдання придумати нові назви: кішці, ложці, велосипеду, олівцю, телевізору, собаці, сороці, стільцю, м'ячу, вухам, очам, книзі, каструлі і т.д.

Дидактична гра «Пошук загальних властивостей»

Мета: розвиток креативного мислення та вміння зосередитися.

Хід гри: дітям пропонують два слова, мало пов'язані між собою, наприклад: тарілка і човен, олівець і вугілля, крейда і борошно і т.д. За 10

хвилин дитина повинна знайти якомога більше спільних ознак для цих предметів.

Також в дитячих садках існують гуртки, такі як: «Вправні рученята», «Чарівний кубик», «Ігрова логіка», «Дитяча хореографія», «Казковий театр», «СеМінотка», «РозУмійка», які вдосконалюють всебічний розвиток креативності та творчих здібностей дітей, розкриття творчого потенціалу дитини, розвиток пізнавальних інтересів дітей, розширення світогляду та мовленевого спілкування, виховання естетичного смаку.

Досвід закладів дошкільної освіти в роботі з дітьми переконливо доводить, що ігри, вправи являються найбільш ефективним засобом розвитку креативності та творчості дітей. В іграх дошкільнята мають змогу грати зі словами, створювати незвичайні слова, загадки, віршики, розповіді та можуть експериментувати. Гра розвиває основні характеристики креативності:

- швидкість думки;
- гнучкість мислення;
- оригінальність ідей;
- сміливість;
- допитливість [15, с. 15].

У процесі роботи з дітьми, щодо креативного розвитку необхідно спиратись на такі дидактичні принципи:

- урахування вікових та індивідуальних особливостей кожної дитини;
- виховання в діяльності;
- стимулювання дитини до саморозвитку;
- природовідповідності;
- взаємозв'язок навчання та розвитку;
- індивідуальний підхід [32, с. 118].

Отже, проаналізувавши досвід закладу дошкільної освіти ми визначили, що систематичне використання завдань та вправ на розвиток креативності, в освітньому процесі дитячий садок робить навчання дітей легким та цікавим, дозволяє бути безпосередніми, невимушеними, оригінальними.

Вихователь який креативно і творчо працює з дітьми, стає уважнішим до проявів дитячої індивідуальності, виявляє у дитині неповторні риси та розвиває їх. Педагогічний колектив дитячого садка розв'язує проблему розвитку креативності дошкільників через усі види дитячої діяльності (спілкування, ігри, навчально–виховну діяльність), і через усі режимні процеси.

2.2 Обґрунтування педагогічних умов розвитку креативності дошкільників.

Дошкільний вік сприятливий для розвитку креативності, саме в цей час закладається психологічна основа для креативної, творчої діяльності. Дитина цього віку здатна до створення нового малюнка, конструкції, способу, фантазії, що відрізняються за оригінальністю, варіативністю, гнучкістю і рухливістю.

Дитину характеризує активна діяльнісна позиція, цікавість, постійні питання до дорослого, здатність до мовного коментування процесу і результату власної діяльності, стійка мотивація, досить розвинена уява, наполегливість. Ініціативність пов'язана з допитливістю, винахідливістю, здатністю до вольової регуляції поведінки, уміння долати труднощі [43].

Структура креативності дітей дошкільного віку в різних видах діяльності являє собою сукупність складових її компонентів: мотиваційний, змістовний, операційний, емоційно–вольовий.

У дітей прояви креативності носять досить масовий характер і більшість фахівців відносять до неї такі пізнавальні якості як фантазія, творча уява. Розвиток креативності відбувається у творчій діяльності.

Саме в дошкільному віці найбільш активізується уява, яка пробуджує сильний інтерес до творчості. За допомогою малювання, ліплення, музики, розігрування сценок діти висловлюють свою креативність. Однак мистецтво, об'єднане з педагогікою є і способом розвитку креативності. Тому спеціальне навчання і виховання, спрямоване на розвиток креативності в цьому віці, можуть підтримати природний творчий потенціал і дати нові можливості його застосування.

Для розвитку креативності дітей дошкільного віку необхідні такі умови:

- Креативність як складова особистості вихователя;
- Наявність методів і прийомів виховання креативності в програмах;
- Організація взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї в розвитку креативності дитини;
- Урахування вікових та індивідуальних особливостей дитини;
- Створення креативної атмосфери в закладі дошкільної освіти.

Дитячий вік має багато можливостей для розвитку креативності. Творча діяльність в процесі навчання формує у дітей ряд якостей, які в кінцевому підсумку позитивно позначаються на характері дитини.

Проаналізуємо умови розвитку креативності дітей дошкільного віку:

Перша умова : *креативність як складова особистості вихователя.* Вихователь в системі дошкільного виховання є для дитини взірцем для наслідування. Внаслідок специфіки дитячого віку (вразливості, емоційності) вихователь надає педагогічний вплив не тільки своїми інтелектуальними та педагогічними здібностями, а й особистісними

якостями. Значимість педагога у всіх сферах життя і діяльності дітей в дитячому садку посилює увагу дитини до його особистості.

Вихователь відповідає за життя і здоров'я довірених дітей, день у день веде виховну роботу, що вимагає великих душевних і фізичних сил. У той же час сучасні діти, що ростуть в інформаційному просторі, не дозволяють лінуватися. Кожен вихователь прагне бути компетентним в очах дітей і їх батьків, бути цікавим для них. Завжди вислуховує дитячі питання, а потім шукає в книгах відповіді на них, захоплено освоює разом з дітьми нові оригінальні способи художньої діяльності, експериментує, проектує, конструює, моделює. Саме такий педагог активно включається в експериментальну та інноваційну діяльність, працює творчо [16, с. 42–45].

Роль дорослого дуже важлива в процесі розвитку креативного мислення, тому що діти самі не в змозі повністю організувати свою діяльність і оцінити отримані результати.

При цьому необхідно щоб педагоги були доброзичливі і терплячі до діяльності дитини, вміли приймати і спокійно обговорювати навіть такі варіанти рішень, які на перший погляд здаються неповними, абсурдними або неймовірними.

Педагог в креативній практиці має бути сценаристом, режисером і актором – виконавцем. Завдання педагога полягає в створенні мікроклімату і умов для природного «вирощування» і дозрівання унікальної зростаючої особистості дитини [42, с. 254].

Креативний розвиток являє собою систему незворотних якісних змін особистості. Необхідно заохочувати дитину до висунення якомога більшої кількості рішень, а потім з ним оцінювати якість.

Друга умова: *наявність методів і прийомів виховання креативності в програмах*. Для формування креативності, треба вибирати прийоми, методи і способи спонукання до активної творчої діяльності, які

розкривають перед ним привабливу перспективу подолання труднощів, розвиток креативного і творчого мислення. В базових програмах «Дитина», «Дитина в дошкільні роки», «Я у Світі» креативність виділяють як базову характеристику особистості.

Головна педагогічна вимога, щодо процесу навчання полягає в тому, щоб ні в якому разі не придушувати індивідуальність дитини. Для того щоб у дітей розвивалися творчі та креативні здібності, необхідно формувати у них впевненість у своїх силах, віру в здатність вирішувати творчі завдання. Розвивати уяву і не пригнічувати схильність до фантазування, навіть якщо іноді межує з видавання вигадки за істину [24, с. 3 – 7].

Третя умова: *організація взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї в розвитку креативності дитини* – це збагачення яскравими враженнями, забезпечення емоційно–інтелектуального досвіду, який стане основою для виникнення задумів і буде матеріалом, необхідним для роботи уяви. Дитина дошкільного віку повністю поєднує себе зі своєю сім'єю, емоційний стан залежить від атмосфери в сім'ї. Саме родина допомагає дитині опанувати еталон моральної поведінки та навички взаємодії людьми. При взаємодії сім'ї та дитячого сада відбувається всебічний та гармонійний розвиток дитини.

Четверта умова: *урахування вікових та індивідуальних особливостей дитини* таких як: темперамент, характер, особливості деяких психічних функцій, і навіть настрою дитини в день, коли потрібно працювати.

П'ята умова: *організація творчої атмосфери* – маєтсья на увазі стимулювати у дитини захоплення тим, що вона робить. Необхідно, щоб дитина відчувала себе вільно і комфортно. Для розвитку креативності важливе не саме середовище, а то як воно сприймається дитиною. Предметне середовище повинне розглядатися не тільки з боку

різноманіття, а як особливий простір, який дає дітям можливість уявляти, придумувати, творити [44, с. 123].

Інтерес до різних видів мистецтва змінює свідомість дитини, робить її погляд ширше на все, що оточує. Те, чому звичайний людина не надасть особливого значення, може зацікавити творчу особистість. Для таких дітей звичні речі можуть стати невичерпним джерелом натхнення.

Творча діяльність завжди має на увазі креативність. Пробуючи себе дитина в образотворчому мистецтві або відкриває в собі музичні таланти – подібні заняття сприяють розвитку неординарного мислення.

Важливо розуміти що креативність – це не стільки навик, скільки спосіб мислення, вміння непересічно реагувати на поставлену задачу, знаходити несподівані варіанти рішень. Крім творчої діяльності є також цілий ряд методик, завдяки яким можна розвинути цю здатність [22, с. 98].

Отже, у креативної дитини найбільш якісні, нетрадиційні, оригінальні продукти його творчості. Така дитина часто відходить від запропонованих педагогом прийомів, способів виконання якої–небудь дії, завжди знаходить свій особистий шлях до досягнення творчої мети.

Необхідно створювати належні умови для гармонійного поєднання природних задатків, які значимі для конкретної дитини, для мотивів її діяльності і формування творчої уяви і фантазії. Гарантією активного впливу на розвиток креативних здібностей у дошкільника – це весь комплекс освітньо процесу з урахуванням особистісно–орієнтованого підходу і задоволення базових потреб дитини.

2.3 Діагностика розвитку креативності дітей старшого дошкільного віку.

Вихователь, який прагне до розвитку креативності дошкільників, повинен, перш за все, забезпечувати умови сприятливі для творчості вихованців в групі, полегшувати і стимулювати появу питань, ідей.

Діяльність педагога щодо реалізації системи творчих завдань можна розділити на чотири напрямки, кожне з яких забезпечує просування в розвитку креативних здібностей дошкільнят відповідно до виділених рівнями складності системи творчих завдань.

- Перший напрямок – реалізація системи творчих завдань, орієнтованих на пізнання об'єктів, ситуацій, явищ і сприяє накопиченню творчого досвіду *пізнання* дійсності через вивчення об'єктів, ситуацій, явищ на основі виділених ознак (колір, форма, розмір, матеріал, призначення, час, розташування, частина – ціле); розгляд їх в суперечностях, що обумовлюють їх розвиток; моделювання явищ, враховуючи їх особливості, системні зв'язки, кількісні і якісні характеристики, закономірності розвитку систем.

- Другий напрямок – реалізація системи творчих завдань, орієнтованих на *створення* нових об'єктів, ситуацій, явищ, забезпечувало розвиток умінь створення оригінальних творчих продуктів на основі отримання якісних нових ідей суб'єкта творчої діяльності; орієнтування при виконанні творчого завдання на ідеальний кінцевий результат розвитку системи; перевідкриття вже існуючих об'єктів і явищ за допомогою елементів діалектичної логіки.

- Третій напрям – реалізація системи творчих завдань, орієнтованих на *перетворення* об'єктів, ситуацій, явищ, сприяло придбання творчого досвіду в здійсненні фантастичних (нереальних) змін зовнішнього вигляду систем (форми, кольору, матеріалу, розташування частин); зміни внутрішньої будови систем; обліку при розгляді системи властивостей, ресурсів, діалектичної природи об'єктів, ситуацій, явищ.

- Четвертий напрямок – реалізація системи творчих завдань, орієнтованих на *використання* в новій якості об'єктів, ситуацій, явищ, забезпечувало накопичення дітьми досвіду творчого підходу до використання вже існуючих об'єктів, ситуацій, явищ. Виконання завдань даної групи дозволило дітям розглядати об'єкти ситуації, явища з різних точок зору; знаходити фантастичні застосування реально існуючим системам; здійснювати перенесення функцій в різні сфери застосування; отримувати позитивний ефект шляхом використання негативних якостей систем, отримання системних ефектів [45, с. 362].

Таким чином, завдання даного дослідження – виявлення ефективності комплексу заходів, спрямованого на розвиток креативності дітей старшого дошкільного віку.

Розвиток креативності дітей старшого дошкільного віку буде ефективніше при використанні розробленого комплексу заходів, змістовною основою яких є творчі ігрові завдання, казкові і життєві ситуації, творчі ігри та вправи, з використанням методів активізації творчості, пріоритету пошуково–дослідницьких методів над репродуктивними, відсутності регламентації діяльності, включення дітей в процес подолання проблем, пошук нестандартних рішень, варіативність творчих завдань [18, с. 118].

Для обґрунтування теоретичної значущості проблеми креативності дітей, була підібрана і проведена методика на виявлення рівня креативності у дітей старшого дошкільного віку (Тест дивергентного (творчого) мислення

Ф. Вільямса).

I. Інструкція. Порядок проведення

Тестування проводиться в груповій формі, бажано, щоб під час тестування діти сиділи за столом по одному. Для дитячого садка тестування слід проводити в групах по 10 – 15 дітей.

Перед початком тестування потрібно прочитати інструкцію до тесту дивергентного мислення:

Пропонується 12 малюнків, постарайтеся намалювати настільки незвичайну картинку, яку ніхто інший не зможе придумати. Вам буде дано (25) хвилин, щоб намалювати ваші малюнки. Працюйте в квадратах по порядку, не переходьте з одного квадрата на інший.

Створюючи картинку, використовуйте лінію або фігуру всередині кожного квадрата, зробіть її частиною вашої картини. Ви можете малювати в будь-якому місці всередині квадрата, в залежності від того, що ви хочете зобразити. Можна використовувати різні кольори, щоб малюнки були цікавими і незвичайними.

Після завершення роботи з кожним малюнком подумайте над цікавою назвою і запишіть його в рядку під картинкою (або скажіть мені). Ваша назва повинна розповісти про те, що зображено на картинці, розкрити її зміст.

Намагайтеся працювати швидко, але без зайвого поспіху. Якщо у вас з'явилися питання, задай їх. Починайте працювати над малюнками. (див. Додаток А).

II. Обробка даних

Описуємо далі когнітивні фактора дивергентного мислення, які тісно корелюють з творчим виявом особистості (правопівкульний, візуальний, синтетичний стиль мислення). Вони оцінюються разом з фактором, який характеризує здатність до словникового синтезу (лівопівкульний, вербальний стиль мислення). В результаті отримуємо п'ять показників:

– швидкість (Ш)

- гнучкість (Г)
- оригінальність (О)
- розробленість (Р)
- назва (Н)

1. Швидкість – продуктивність, визначається шляхом підрахунку кількості малюнків, зроблених дитиною, незалежно від їх змісту.

Творчі особистості працюють продуктивно, з цим пов'язана більш розвинена швидкість мислення. Діапазон можливих балів від 1 до 12 (по одному балу за кожен малюнок). Максимальний бал –12

2. Гнучкість – число змін категорії малюнка, рахуючи від першого малюнка. Чотири можливі категорії:

- живе (Ж) – людина, особа, квітка, дерево, будь-яка рослина, плоди, тварини, комаха, риба, птиця і т. д.

- механічне, предметне (М) – човен, космічний корабель, велосипед, машина, інструмент, іграшка, обладнання, меблі, предмети домашнього вжитку, посуд і т. д.

- символічне (С) – буква, цифра, назва, герб, прапор, символічне позначення і т. д.

- видове, жанрове (В) – місто, шосе, будинок, двір, парк, космос, гори і т.д.

Обґрунтування: творчі особистості частіше вважають за краще міняти що-небудь, замість того щоб інертно дотримуватися одного шляху або однієї категорії. Їх мислення не фіксоване, а рухоме.

Діапазон можливих балів від 1 до 11, в залежності від того, скільки разів буде змінюватися категорія картинки, не рахуючи першої. Максимальний бал –11.

3. Оригінальність – місце розташування малюнка.

Кожен квадрат містить лінію або фігури, які будуть служити обмеженням для менш творчих людей. Найбільш оригінальні ті, хто малює всередині і зовні даної фігури або лінії.

Обґрунтування: менш креативні особистості зазвичай ігнорують замкнуту фігуру – малюють за її межами, тобто малюнок буде тільки зовні. Більш креативні будуть працювати всередині закритої частини. Високо креативні люди будуть синтезувати, об'єднувати, і їх не буде стримувати ніякої замкнутий контур, малюнок буде як зовні, так і всередині фігури.

1 бал – малюнок тільки зовні.

2 бали – малюнок тільки всередині.

3 бали – малюнок як зовні, так і всередині.

Загальний бал за оригінальністю (O) дорівнює сумі балів за цим фактором по всіх малюнках. Максимальний бал – 36.

4. Розробленість – симетрія – асиметрія, де розташовані деталі, що роблять малюнок асиметричним.

0 балів – симетричний внутрішній і зовнішній простір.

1 бал – асиметрична поза замкнутого контуру.

2 бали – асиметрично всередині замкнутого контуру.

3 бали – асиметрично повністю: різні зовнішні деталі з обох сторін контуру і асиметрично зображенні всередині контуру.

Загальний бал по розробленості (P) – сума балів за фактором розробленості по всіх малюнках. Максимальний бал – 36.

5. Назва – багатство словникового запасу (кількість слів, використаних в назві) і здатність до образної передачі суті зображеного на малюнках (опис або прихований сенс, підтекст).

0 балів – назви не дано.

1 бал – назва, що складається з одного слова без визначення.

2 бали – словосполучення, кілька слів, які відображають те, що намальовано на зображенні.

3 бали – образна назва, що виражає більше, ніж показано на малюнку.

Загальний бал за назву (Н) дорівнює сумі балів, отриманих за кожен малюнок. Максимальний бал–36.

Загальний результат вийде при підсумовуванні балів за всіма факторам Ш + Г + О + Р + Н. Максимально можливий загальний сумарний показник за весь тест – 131 бал [38].

Проведена тестова методика дозволили визначити наступні рівні розвитку креативності дошкільників:

– високий 88–100 б. – Цей показник свідчить про те, що у дитини добре розвинені такі здібності як: творча продуктивність, оригінальність, унікальність творчого мислення, здатність до таких розумових операцій як синтез і узагальнення, здатність до оригінальної ідеї. Дитина спостережлива, кмітлива, виявляє інтерес та творчий підхід до виконання завдань та з легкістю уявляє незвичайні речі.

– середній 56–87 б. – У дітей цього рівня достатньо розвинена здатність встановлювати логічні зв'язки, прагнути знайти унікальне рішення. Завдання виконували довго, але з цікавістю.

– низький менше 55 б. – У дітей цього рівня спостерігається готовність до виконання завдань, але при виконанні часто відволікаються, бути неуважні, не зібрані. Дітям часто потрібна допомога дорослого.

Для розвитку креативності, кожній дитині треба допомогти реалізувати себе, вміти поєднувати в одному малюнку різні матеріали для отримання виразного образу. У роботі з дітьми використовуємо метод, який не вимагає від дітей професійного зображення.

А так же використовуються методи, які підвищують інтерес дітей до образотворчої діяльності, навчають використовувати різноманітні матеріали і техніки, і розширяють творчі можливості дітей.

Діагностика креативності дітей старшого дошкільного віку проводилась протягом педагогічної практики у дошкільному навчальному закладі – центрі розвитку дитини № 20 «Пірамідка» м.Херсона. Дослідження проводилась в старшій групі «Бджілка»

Таблиця 2.1

Результати тесту дивергентного (творчого) мислення Ф. Вільямса

ПІБ Дитини	Ш	Г	О	Р	Н	Сума
Анастасія С.	12	7	28	11	16	74
Вадим К.	12	10	25	23	11	81
Єгор А.	12	7	32	17	14	85
Софія О.	12	10	26	24	12	84
Анна Д.	12	7	32	10	12	73
Вікторія М.	12	8	24	11	16	74
Єва Д.	12	7	32	30	16	97
Платон А.	12	7	32	29	15	95
Аліна Р	11	5	20	8	11	54
Руслан К	12	7	31	24	11	85
Оля А	12	7	28	11	16	74
Єлизавета Л	12	10	25	23	11	81
Тарас П	11	5	20	8	11	54
Владислав О	12	7	32	17	14	85
Мирослава Я	12	7	28	11	16	74
Олександр Р	10	6	19	7	10	52
Вікторія Ф	12	7	30	20	12	81
Надія І	11	5	18	7	9	50
Марк Л	12	7	31	24	11	85
Сергій Д	12	7	32	30	16	97

Отже результати таблиці 2.1, свідчать, що 4 дитини мають низький рівень креативності, 13 – середній рівень, 3 – високий.

Результати методичної роботи дозволили визначити наступні рівні креативності, які ми узагальнили у таблиці 2.2

Таблиця

2.2

**Рівні розвитку креативності дітей дошкільного віку
(констатувальний етап)**

Група	Всього дітей	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Бджілка	20	15%	65%	20%

Отримані дані свідчать про середній рівень креативності у дітей старшого дошкільного віку. Отже, у нас є достатні підстави для проведення комплексу заходів, спрямованого на підвищення рівня креативності дітей.

2.4 Форми та методи формування креативності дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти.

На розвиток креативності дітей дошкільного віку сприяють такі форми організації діяльності : загальні (групова фронтальна, парна, індивідуальна) та конкретні (заняття, екскурсія, самостійна робота) [1, с. 158].

У процесі формування креативних здібностей дітей дошкільного віку доцільно використовувати когнітивні і креативні методи. Важливими для формування креативних здібностей дітей є когнітивні методи навчання (методи навчального пізнання).

Особливістю пізнавальних методів є те, що їх застосування призводить до створення освітньої продукції, тобто креативному результату. Тому методи пізнання є також і креативними. Однак первинною метою використання даних методів є пізнання об'єкта, тому їх

основна специфіка пов'язана з когнітивними, а не з креативними процесами. Це метод емпатії, метод образного бачення, метод евристичного спостереження, метод дослідження.

Креативні методи навчання орієнтовані на створення дітьми особистого освітнього продукту. Пізнання при цьому можливе, але воно відбувається у власній творчій діяльності. Головним результатом є отримання продукту.

У числі креативних – метод придумування, метод «Якби ...» (дітям пропонується пофантазувати, що б могло бути, якби, наприклад, тварини вміли розмовляти або динозаври ожили і т.д.), метод гіперболізації (збільшення або зменшення об'єкта пізнання, його окремих частин або якостей), метод аглютинації (з'єднання непок'єднаних в реальності якостей, властивостей, частин об'єктів, наприклад, зобразити: бігає дерево, літає лисицю, гарячий сніг) [35, с. 13–16].

У дошкільній освіті в роботі з дітьми використовують методи і прийоми такі як: розвивальні ігри та вправи, проблемні запитання, проблемно–пошукові ситуації, експериментальні дослідження, систематичні спостереження, логічні задачі.

Комплексний вплив на розвиток креативності забезпечується через використання методів: евристичного, дослідницького та методу проблемного викладу.

Можемо виділити такі групи методів:

1) методи проблемного навчання – основою є створення проблемної ситуації, яка формує пізнавальну потребу дітей дошкільного віку, забезпечує необхідну спрямованість їх думок на розв'язання суперечливих даних;

2) методи продукування ідей (за концепцією М. Боден) – включають прийоми розвитку пошукового креативного мислення для розгляду

ситуацій із різних точок зору (гра «Шість капелюхів мислення», «Реверсування» тощо), для створення стимулювання більшої кількості ідей («Мозковий штурм», «Творчий діапазон», «Банк ідей» тощо);

3) розвивальні методи – спрямовані на розвиток аналітичних умінь («Карти пам'яті», «Кейс–стаді» тощо) [8, с. 10–13].

Існує безліч методів, придатних для розвитку творчого та креативного мислення. Ідеальною формою освітньої діяльності є гра. Саме вона дозволяє одночасно зберігати мотивацію дитини до процесу і навчати корисним навичкам. На сьогоднішній день існує безліч різновидів настільних ігор для всієї сім'ї, які задіюють уяву і творчий підхід учасників.

Діти в грі наслідують діяльності дорослих, але не копіюють її, а комбінують наявні у них уявлення, висловлюють свої думки і почуття, що сприяє розвитку їх уяви, самостійності, безпосередності. Дуже важливо в навчанні не шаблоні ігри, а давати простір дитячої ініціативи. Потрібно, щоб діти самі формулювали завдання, визначали мету. Вихователь не повинен обмежувати ініціативу дітей та нав'язувати їм жорстку дисципліну [40, с. 161].

Найкраще підійдуть ті ігри, в яких на ведучого покладено завдання пояснити гравцям за допомогою малюнків, слів або жестів якесь загадане слово. Подібна діяльність, яка не тільки дозволить весело провести час в компанії близьких людей, а й дасть проявити творчий потенціал дітей. Поряд з різними іграми існують і вправи для розвитку креативності:

– «Гра в асоціації». Для неї необхідно мати двох і більше учасників: один гравець називає слово, інший повинен назвати те, що асоціюється з ним, потім гравці міняються. Цей метод позитивно впливає на образне мислення і уяву.

– «Так чи ні». Протягом певного часу відповідайте на питання оточуючих односкладово, використовуючи тільки ці слова. Постарайтеся

зробити так, щоб ніхто не надав цьому особливого значення. Ця вправа дозволяє навчитися оперативно реагувати на зміну ситуації, швидко шукати з неї вихід. До того ж, таке проведення часу може стати цікавим і навіть веселим заняттям.

– *«Мозковий штурм»*. Для виконання даної вправи потрібно придумати проблему, наприклад: людина потрапила на безлюдний острів, у нього з собою тільки вилка, бінокль і мотузка. Необхідно придумати кілька різних варіантів, як можна було б вибратися з цієї ситуації. У даної вправи немає єдино вірного рішення, його завдання в тому, щоб продемонструвати якомога більше ідей, навіть самих маячних. Краще тренуватися групою: так у учасників з'явиться можливість вислухати пропозиції інших гравців і провести час весело і з користю.

– *«Креативність»*. Візьміть за основу будь-яку просту фігуру: трикутник, квадрат, ромб або коло. На аркуші А4 роздрукуйте або намалюйте кілька таких значків в три рядки. Постарайтеся якомога швидше зобразити на основі цих фігур будь-який свій малюнок. Нічого страшного, якщо немає особливого художнього таланту: важливо швидко придумати кілька оригінальних ідей, а якість їх виконання другорядне.

– *«Незвичайний підхід»*. Нас оточує безліч самих різних предметів, придумайте їм незвичайне застосування. Це відмінний спосіб розвинути креативність.

– *«Дзеркальний малюнок»* Візьміть по олівця в кожную руку. Почніть малювати фігури одночасно двома руками, щоб вони були дзеркальними відображеннями один одного. Коли ви освоїте прості геометричні фігури, починайте малювати більш складні предмети.

– *«Без звуку»*. Увімкніть телевізор, вимкніть звук і постарайтеся уявити, про що говорять герої. Можна спробувати інший варіант вправи.

Увімкніть звук і закрийте очі. Уявляйте картинки того, що відбувається в голові і в жодному разі не відчиняйте очі, як би вам не хотілося [21].

Існує ще чимало цікавих і ефективних методів і прийомів, які допомагають розвитку креативності у дошкільнят. Головне, щоб використовують їх, педагоги усіма засобами підтримували прояви дитячої творчості, нехай навіть саме прості, відзначали знахідки дітей, нехай і не значні, цінували їх власні думки. Ось що стимулює розвиток креативного підходу до навколишнього світу. Любов до дітей, бажання використовувати в своїй роботі прогресивні методи і прийоми допоможуть подолати непростий шлях від спільного буття до спільної творчості – вершинної точки союзу дорослого і дитини.

Існують інтерактивні форми, що дають змогу одночасно подавати інформацію і формувати креативні здібності, перевіряти наявний рівень знань і вмінь, розвивати креативність.

Однією з форм роботи з дітьми є музичні заняття. Здійснюється систематичний і планомірний розвиток музичних здібностей дітей всіх вікових груп, формується музична культура кожної дитини. Відбувається це через наступні види діяльності:

- сприйняття,
- виконання,
- творчість,
- музично–освітня діяльність.

Дуже важливо, щоб діти на музичному занятті відчували себе комфортно. Знання та вміння, набуті в процесі навчання, дозволяють дітям активно проявляти себе на святах розвагах і в самостійній діяльності. Уміння переносити отриманий на музичних заняттях досвід в інші умови допомагає утвердитися почуттю впевненості в собі, активності і ініціативи. Велику частину часу дитина проводить в групі дитячого садка, тому

музичне середовище групи має велике значення для музичного виховання і розвитку його креативності [25, с. 18–20].

Креативні способи малювання сприяють дорослішання, тому що дозволяють без страху, не боячись наслідків, пробувати і ризикувати, досліджуючи власні можливості, пізнаючи себе.

Одним із прийомів, спрямованих на створення умов для творчого самовираження дитини є організація роботи із застосуванням способів нетрадиційного малювання. Креативні способи малювання – це не тільки малювання, а також і гри з фарбами і різними іншими незвичайними матеріалами. Поєднання нових технік, використання різних матеріалів в роботі сприяють розвитку у дошкільнят фантазії, уяви, конструктивних навичок, роблять процес більш цікавим, а малюнки дітей більш виразними і оригінальними. Важливо створити радісну і спокійну атмосферу і при підготовці та під час проведення заняття [19, с.25].

- Малювання ватними паличками. Діти дошкільного віку цілком здатні захопитися подібними заняттями. Малювання ватяними паличками можна пропонувати дітям починаючи з другої молодшої групи дитячого садка.

- Техніка малювання «Кляксографія» – це один із прийомів, який люблять як діти, так і дорослі. За допомогою плями і потоку повітря з'являються незвичайні силуети, які потім художники перетворюють в дерева, казкові персонажі, квіти і багато іншого.

- Техніка «Лінивий малюнок» начебто з першого погляду просто, але при цьому виходить чарівна картинка – адже в основному вона малюється сама.

Хід роботи: Не шкодуючи фарби, капаємо нею на аркуш паперу. У ці великі краплі додаємо ще й інший колір, так буде цікавіше. Дрібні бризки не завадять, а навіть додадуть «краси». Не дозволяємо фарбі висихати:

піднімаємо лист у вертикальне положення площини – і спостерігаємо – як фарба стікає вниз, цей момент дуже подобається дітям [19, с.55].

Дуже корисно і ефективно розширювати свідомість і креативність за допомогою казкотерапії. І ось прекрасна можливість попрактикуватися допомогою створення казок по картинках [13, с. 16].

Тема: «Що було б, якщо ...»

Мета: розвиток уваги і пам'яті, варіативності мислення, спостережливості, уяви, навичок активного слухання, логіки, мови.

Тривалість заняття: 30 хвилин.

Цільова група: діти старшого дошкільного віку (6–7 років).

Інструменти: картки із зображенням героїв казки, картка з зображенням доданого чарівного предмета.

Хід і зміст заняття: заняття проводиться в ігровій формі. В початку заняття вихователь уточнює у дітей, чи всі знайомі з казкою «Червона Шапочка ». Діти разом з педагогом згадують всіх героїв казки і основні події, які відбуваються в ній. Далі педагог пропонує дітям пофантазувати, уявивши, що в кошику з пиріжками у головній героїні казки виявився чарівний клубок, який вказує дорогу. З таким чарівним предметом події в казці можуть розгортатися зовсім поіншому. Як Червона Шапочка буде використовувати даний предмет, куди вона потрапить з його допомогою і що з нею трапиться – з'ясувати це тепер буде головним завданням дітей на занятті.

В ході процесу придумування, вихователь допомагає дітям, направляючи їх думки навідними питаннями. До кінця заняття повинна вийде зовсім інша казка про Червону Шапочку [13, с. 18].

Отже, ми прийшли до висновку, що форми та методи вдало розвивають креативний потенціал дітей, дозволяють урізноманітнити заняття, підвищують інтерес дошкільників до теми заняття. Синтезуються

традиційні та інноваційні форми навчання, що є ефективним для розширення кругозору, духовного збагачення особистості, а також представляє цілісність для самостійного отримання знань.

2.5 Аналіз результатів експериментальної роботи з теми дослідження.

Дослідна перевірка запропонованої нами системи роботи з розвитку креативності дітей дошкільного віку засобом залучення їх до виконання вправ, ігор, проблемних ситуацій, виявила її ефективність. Дослідженням виявлено об'єктивну картину підвищення розвитку креативності дошкільників, зростання інтересу до музикування, малювання, читання та вигадкування казок, створення власних ігор, реалізація їх. На контрольному етапі експериментальної роботи ми знову провели діагностику сформованості креативності.

Для розвитку креативності передбачалося залучення дошкільнят до участі в конкурсах, вікторинах, інсценуваннях та інших формах інтелектуальних і творчих змагань, а також проведення ігор та вправ на розвиток творчого, креативного мислення.

Результат проведення повторного тесту з дітьми дошкільного віку в експериментальній групі представлений в таблиці 2.3

Таблиця 2.3

Рівні розвитку креативності дітей дошкільного віку (контрольний етап)

Група	Всього дітей	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Бджілка	20	35%	65%	0%

Отримані результати свідчать про те, що в експериментальній групі значно змінилися: кількість дошкільнят з високим рівнем креативності – 7 дітей, що становить 35%, з середнім – 13 дітей, що становить 65%, а дітей з низьким рівнем креативності не виявлено.

Таким чином, можна зробити висновок, що після проведеного комплексу заходів, спрямованого на розвиток креативності дітей старшого дошкільного віку є позитивні результати. Саме вихователь, що розвиває, креативність дошкільнят проходить, через складний, а часом і тривалий процес створення умов, необхідних для успішного розвитку творчого потенціалу дітей, найбільшого значення з яких мають:

1) сприйняття дитини як особистості, незалежно від того, що і як вона робить, безумовна повага і прийняття її такою, якою вона є;

2) уважне і чуйне ставлення до всіх проявів творчої активності дошкільника;

3) надання дитині психологічної свободи: свободи вибору, свободи у вираженні своїх почуттів і переживань, в можливості самому приймати рішення;

4) підвищення і зміцнення самооцінки дошкільників;

5) організація системи навчання або створення креативного освітнього середовища [7, с. 39–47].

Порівняння отриманих результатів з показниками констатувального експерименту дало змогу зробити висновок про ефективність запропонованої системи. Формувальний експеримент показав зростання

креативності дітей, розвиток уяви, фантазії, творчого, нестандартного мислення.

У таблиці 2.4 відображені результати порівняльного аналізу з розвитку креативності дітей дошкільного віку. Порівняльний аналіз показує, що в експериментальній групі після проведеного комплексу заходів відбулося підвищення рівня креативності. Кількість дошкільнят з високим рівнем креативності збільшилася на 20%, з середнім рівнем креативності залишилось не змінним, дітей з низьким рівнем не виявлено.

Таблиця 2.4

Порівняльний аналіз результатів експериментальної роботи

Рівні	Констатувальний етап		Контрольний етап	
	Кількість дітей	Результати креативності (у %)	Кількість дітей	Результати креативності (у %)
Високий	3	15	7	35
Середній	13	65	13	65
Низький	4	20	0	0

Отже, одержані результати підтверджують ефективність проведення комплексу заходів щодо підвищення рівня креативності.

Ефективність комплексу заходів забезпечувалась з урахуванням рівня розвитку креативності дітей дошкільного віку, розвиваючою взаємодією вихователя і дітей, урахуванням індивідуальних особливостей і вікових можливостей дошкільнят.

ВИСНОВКИ

Вивчення теоретичних засад розвитку креативності дітей дошкільного віку та визначення педагогічних умов процесу дозволили зробити такі висновки:

1. Аналіз науково–педагогічної і психологічної літератури з розвитку креативності дозволяє зробити висновок щодо різноманітності поглядів учених на зміст, структуру, шляхи формування та недостатню розробку питання щодо розвитку креативних здібностей.

Вивчення креативності ведеться в основному в двох напрямках. Одне пов'язане з питанням, чи залежить креативність від інтелекту, і орієнтується на вимір пізнавальних процесів в зв'язку з креативністю. Інший напрямок займається з'ясуванням того, чи є особистість з її психологічними особливостями суттєвим аспектом креативності, і характеризується увагою до особистісних і мотиваційним рис.

Ми розглянули деякі з точок зору поняття креативності, існуючі в психологічній науці. Загальним в них є розуміння креативності, засноване на припущенні, що кожен індивідуум має гіпотетичні властивості, здатності до творчості.

У психології та педагогіці креативність розглядалася як особистісна категорія, і суперечки в основному ведуться з приводу уточнення її трактування, а саме: креативність як дивергентное мислення (Дж. Гілфорд, ОК Тихомиров), або інтелектуальна активність (Д. Богоявленська, Л. Б. Ермолаева–Томіна), або як інтегрована якість особистості (Я. Пономарьов та ін.).

2. Незважаючи на широкомасштабне застосування, поняття креативності не піддається єдиному визначенню. Креативність – основа для відкриттів і інновацій. Вважається, що креативність характеризують два якості: новизна і корисність. У педагогічному словнику креативність

визначається як рівень творчої обдарованості, здатність до творчості, що становить відносно стійку характеристику особистості.

Креативність в професійній педагогіці розглядається як здатність до творчості, сприйняття і створення нового, нестандартного мислення, генерування великого числа оригінальних і корисних ідей.

У психології креативність – це здатність реагувати на необхідність в нових підходах і нових продуктах. Дана здатність дозволяє також усвідомлювати нове в буття, хоча сам процес може носити як свідомий, так і несвідомий характер.

Дошкільний вік розглядається як сензитивний період розвитку уяви, а також творчого потенціалу особистості. Саме в цей час відбуваються прогресивні зміни в багатьох сферах, удосконалюються психічні процеси такі як: увага, пам'ять, сприйняття, мислення, мова. Розвиток креативності починається з формування уяви і фантазії. Уявою називають здатність уявити певний об'єкт і утримувати його образ у своїй свідомості.

Проаналізувавши різні дифеніції креативності можна визначити, що – це здатність породжувати нові ідеї, відхилятися від стереотипних схем мислення, швидко знаходити вихід з проблемні ситуації.

3. Успішний розвиток креативності дітей дошкільного віку здійснюється лише при створенні певних умов, що сприяють їх формуванню:

- Креативність як складова особистості вихователя;
- Наявність методів і прийомів виховання креативності в програмах;
- Організація взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї в розвитку креативності дитини;
- Урахування вікових та індивідуальних особливостей дитини;
- Створення креативної атмосфери в закладі дошкільної освіти.

4. Важливими методами розвитку креативності є: стимулювання зацікавленості, творчого інтересу; використання розвивальних ігор та вправ, проблемних запитань, експериментальні дослідження, систематичні спостереження, логічні задачі.

Щодо формування креативності дошкільників виділяють такі форми організації діяльності: загальні (групова фронтальна, парна, індивідуальна) та конкретні (заняття, екскурсія, самотійна робота).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієвська В. В. Креативність [Текст] / В. В. Андрієвська; Гол. ред. В. Г. Кремень; Акад. пед. наук України // Енциклопедія освіти. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 432
2. Антонішева В.Л. Визначення сутності поняття креативності в психолого–педагогічній науці / В.Л. Антонішева / Теоретико–методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 14, книга II. – С. 11–18. 35.
3. Антонова О.Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки / О.Є. Антонова // Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: [монографія] / за ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид–во ім. І. Франка, 2012. – С.14–41.
4. Бабич О.М. Развитие креативных способностей у старших дошкольников / О.М. Бабич, Н.И. Вьюнова, К.М. Гайдар. – Москва : Эксмо, 2010.
5. Базовий компонент дошкільної освіти / Наук. кер.: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д–р пед. наук; Авт. кол–в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. – К.: Видавництво МОН, 2012. – 26 с.
6. Белкин А.С. Основы возрастной педагогики : учеб. пособие [для студ. высш. пед. учеб. завед.] / А.С. Белкин. – Москва : Академия, 2000. – 192 с.
7. Біла І. М. Експериментування – джерело творчості дошкільників / І. М. Біла // Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць Ін–ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2008. – Т. 10. – Ч. 4. – С. 39–47.

8. Біла І. М. Конструювання як засіб розвитку творчості дошкільнят / І. М. Біла // Дошкільнє виховання. – 2010. – № 5. – С. 10–13.
9. Біла І.М. Психологія дитячої творчості. – К. : Фенікс, 2014. – 136 с.
- 10.Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей. – М.: Академия, 2002. – 371 с.
- 11.Богоявленская Д.Б. Психология креативных способностей / Д.Б. Богоявленская. – Москва : Академия, 2012.
- 12.Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика. – СПб., 2005.
- 13.Васильева, А.С. Формирование навыков креативного мышления у дошкольников через литературное творчество: методическое пособие по развитию креативного мышления у детей старшего дошкольного возраста / автор А.С. Васильева, ред. Г.Н. Кудашов. – Тюмень: ГАУ ДО ТО «Дворец творчества и спорта «Пионер», 2019. – 24 с.
- 14.Воронцова Е. Задатки, здібності, обдарованість. // Директор школи. – №15. – 2011. – С. 1.
- 15.Воронцова Е. Обдарованість: діагностика та система роботи зі здібними дітьми. // Психолог. – №25–28. – 2006. – С. 15.
- 16.Гавриш Н., Половіна О., Барна Х. «Осердечення» змісту професійної підготовки як чинник особистіснопрофесійного зростання майбутніх педагогів дошкільної освіти / Н. Гавриш, О. Половіна, Х. Барна // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2016. – № IV(45). – С. 42–45.
- 17.Гилфорд, Дж. Три стороны интеллекта [Текст] / Дж. Гилфорд // Психология мышления. – М., 1965. – С. 433–456.
- 18.Гриненко І.В. Педагогічні умови розвитку креативності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі фахової підготовки : дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04 / І.В. Гриненко. – Тернопіль, 2008. – 192 с.

19. Давыдова Г.Н. Нетрадиционные техники рисования в детском саду / Часть 1. – М.: «Издательство Скрипторий», 2008. 80 с.
20. Ермолаева–Томина Л.Б. Психология художественного творчества : учеб. пособ. для вузов / Л.Б. Ермолаева–Томина. – М.: Академический проект, 2003. – 304 с.
21. Ігри на розвиток креативності [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bilochka31.org.ua/igri-na-rozvitok-kreativnosti/>.
22. Карабаєва Ірина Особливості розвитку уяви дітей / І. Карабаєва, С. Ладивір. – К. : Шкільний світ, 2008. – 128 с.
23. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (системний підхід) / О. Л. Кононко. – К. : Стилос, 2000. – 336 с.
24. Кононко О.Л. Дитяча креативність крізь призму Базової програми «Я у Світі» / О.Л. Кононко // Дошкільне виховання. – 2008. – №7. – С.3–7.
25. Креативный ребенок: диагностика и развитие творческих способностей. Ростов н/Д, 2004.
26. Кульчицька О. Особливості дошкільного дитячого віку у контексті проблеми музичного сприйняття [Текст] / О. Кульчицька // Рідна школа. – 2004. – №11. – С.18–20
27. Меерович М.И., Шрагина Л.И. Технология креативного мышления: Практическое пособие. – Мн.: Харвит, М.: АСТ, 2009..
28. Меркулов А. И. Креативность [Текст] / А. И. Меркулов; Под ред. А. А. Ивина // Философия: Энциклопедический словарь. – М.: Гардарики, 2004. – С. 401–403
29. Павленко В. В. Креативність: сутнісна характеристика поняття. Креативна педагогіка: наук.–метод. журнал. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2016. Вип. 11. 154 с. С. 120–130.

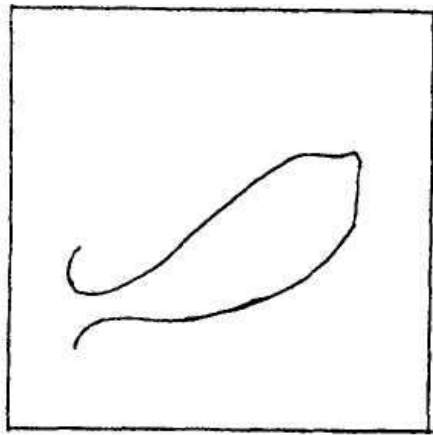
30. Павленко В.В. Креативність: сутність, структура, закономірності формування і розвиток / В.В. Павленко // Педагогічна освіта: Теорія і практика. Педагогіка. Психологія: зб. наук. праць / Київ ун-т ім. Б. Грінченка; редкол. : В.О. Огнев'юк, Л.Л. Хоружа [та ін.]. – Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – Вип. 23. – С. 15–21.
31. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку: компетентісний підхід: монографія [за заг. ред. Г. В. Беленької, О. А. Половіної] – Умань: Видавець «Сочінський», 2015. – 208 с. 7.
32. Піроженко Т. О. Психічний розвиток дитини дошкільного віку: досвід роботи сучасного дошкільного навчального закладу / Т. О. Піроженко. – Запоріжжя: МПС ЛТД, 2003. – 168 с.
33. Піроженко Т.О. Сприйняття дитиною цінностей [Текст] посібник / Піроженко Т.О., Карабаєва І.І., Ладивір С.О. та ін. ; за ред. Т.О. Піроженко. – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2018. – 240 с.
34. Психологічна енциклопедія / [авт.–упоряд. О. М. Степанов]. — Київ : Академвидав, 2006. — 424 с.
35. Пузеп Л. Г. Психологические механизмы развития креативности личности: диссертация... кандидата психологических наук: 19.00.01 / Пузеп Любовь Геннадьевна. – Омск, 2006. – 180 с.
36. Романовська Д. Методи та прийоми стимулювання творчої активності // Психолог.–2006.–№11.–с.13–16.
37. Роменець В. А. Психологія творчості: навч. посібник / В. А. Роменец. – [2-ге вид.]. – К.: Либідь, 2001. – 288 с.
38. Рындак В.Г. Педагогика креативности: [монографія] / В.Г. Рындак. – Москва : Универ. книга, 2012. – С. 18–25.
39. Тест дивергентного (творческого) мышления ф. Вильямса [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу:

http://jemchujinka.yam.prosadiki.ru/media/2019/05/14/1261721263/TEST_F._VIL_YAMSA.pdf.

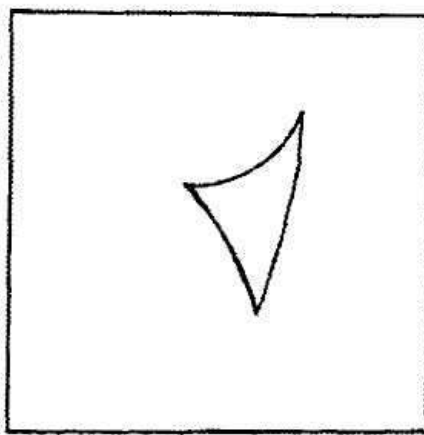
40. Торшина, К.А. Современные исследования проблемы креативности в зарубежной психологии [Текст] / К.А. Торшина // Вопросы психологии. – 1998. – №4. – С.123 – 192.
41. Ульяницька Л. С. Ігрові проблемні ситуації. Початкова школа / Л. С. Ульяницька. – Київ. – 2006. – № 9. – 204 с.
42. Фіцула М. М. Педагогіка. Посібник / М. М. Фіцула. – Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. – 205 с.
43. Чиксентмихайи М. Креативность. Поток и психология открытий и изображений / М. Чиксентмихайи. – Москва : Изд. «Карьера Прес», 2013. – 528 с.
44. Чиксентмихайи М. Креативность. Поток и психология открытий и изображений / М. Чиксентмихайи. – Москва : Изд. «Карьера Прес», 2013. – 528 с.
45. Швай Р. Творчість, креативність та інновація як важливі поняття сучасної педагогіки [Електронний ресурс] / Роксоляна Швай // ВІСНИК ЛЬВІВ. УН–ТУ. – 209. – Режим доступу до ресурсу: http://prima.franko.lviv.ua/Pedagogika/periodic/visnyk/25_2/10_shvay.pdf
46. Шрагіна, Лариса. Технологія розвитку креативності / Лариса Шрагіна. — Київ, — Шкільний світ. — 2010. — 160с.
47. Эльконин Д.Б. Психическое развитие в детских возрастах: Избранные психологические труды / Д.Б. Эльконин; под. ред. Д.И. Фельдштейна. – [3-е изд.]. – Москва : Московский психологосоциальный ин-т; Воронеж; НПО «МОДЕК», 2001. – 523 с.

ДОДАТКИ
ДОДАТОК А.

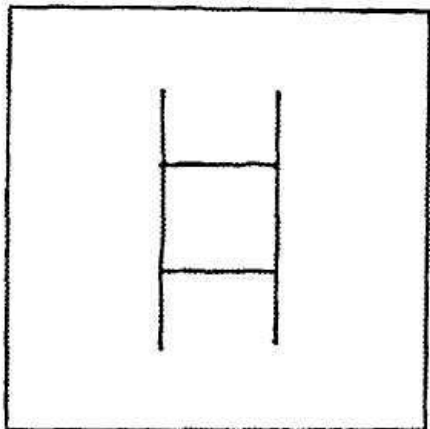
Квадрати з малюнками для тесту

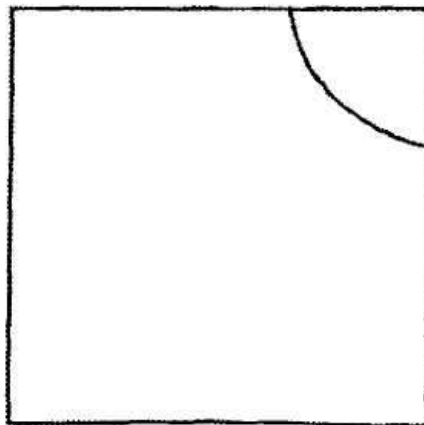
1 _____

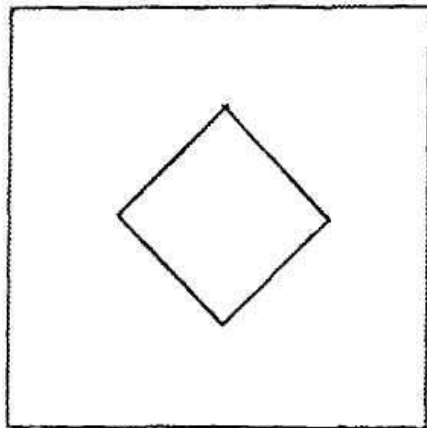
2 _____

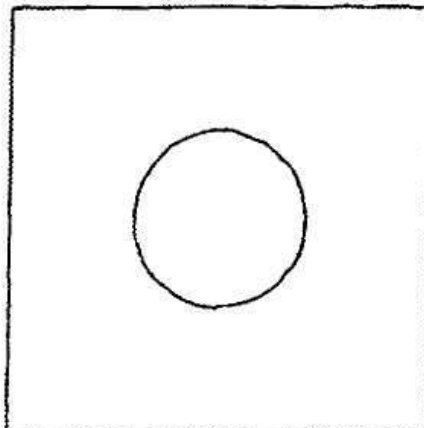
3 _____

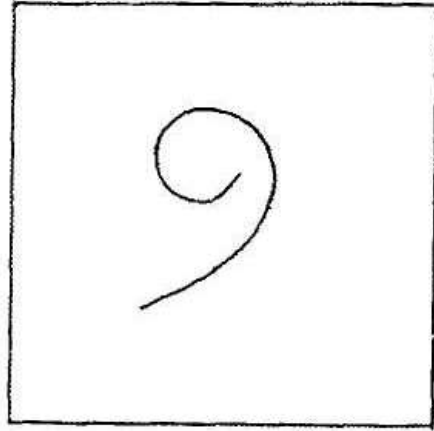
4 _____

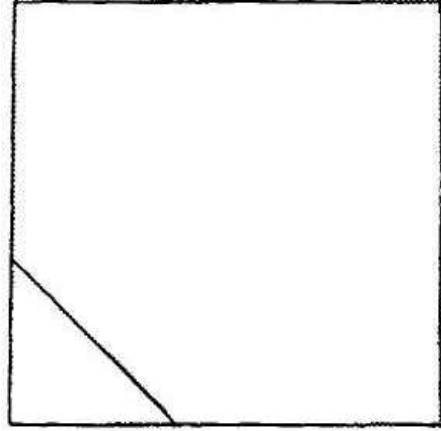
5 _____

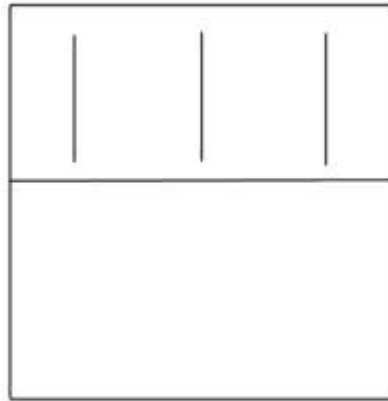
6 _____

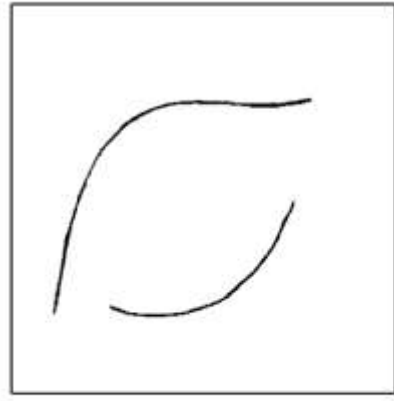
7 _____

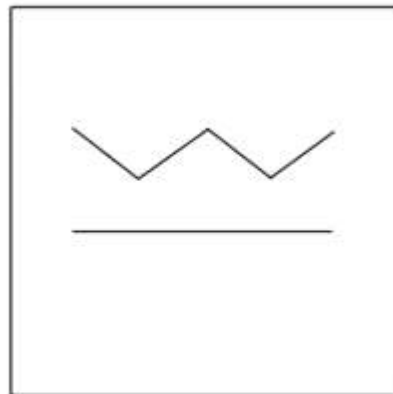
8 _____

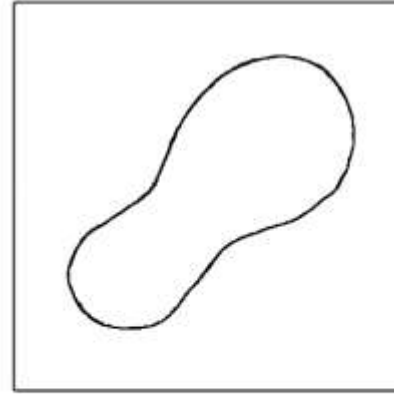
9 _____

10 _____

11 _____

12 _____

ДОДАТОК Б.

Ігри на розвиток креативності

Гра «І добре, і погано»

Ця гра сприяє розвиткові вміння бачити в одному і тому ж предметі протилежні властивості, знаходити протиріччя, дивитися на одні й ті ж явища під протилежними кутами зору.

Найбільш поширеною оцінкою у дітей є категорія «добре–погано». На використанні такої оцінки і побудована ця гра.

Запропонуйте дитині оцінити, користуючись цією категорією, такі явища природи, дії і предмети:

Зима, літо, осінь, весна;

Дощ, сніг, сонце, вітер, вогонь;

Їсти, спати, прогулюватись в лісі, лазити по горах;

Пити ліки, робити зарядку, вмиватися;

Ніж, тарілка, скло, праска.

Розглянемо кілька прикладів. Літо: добре – бо цієї пори року тепло, можна купатися, не потрібно довго одягатися; погано – бо буває дуже спекотно, часто пітнієш, можна «згоріти» на сонці. Вогонь: добре – тому, що зігріває, підігріває їжу; погано – тому що обпалює шкіру, від нього виникають пожежі.

Коли дитина знайде добрі і погані сторони наведених явищ, дій і предметів, запропонуйте їй самостійно називати будь які, що трапляються на очі предмети і знаходити в них протилежні якості і функції, оцінювати, що в них доброго, а що – поганого; чим вони можуть сподобатися, в чому може бути їх користь, а в чому шкода, і т.д.

Гра «Чомучка»

Гра призначена для розвитку дослідницької активності, вміння ставити різноманітні запитання, спрямовані на вивчення сприйнятого об'єкта.

Як матеріал для гри можна використати будь-який сюжетний малюнок, який має проблемний зміст – невідому для дитини ситуацію, подію і т.п.

Запропонуйте дитині пограти в гру, в якій їй показують цікаві малюнки, а вона може запитувати дорослих про все, що не зрозуміле, про що їй хочеться дізнатися. Можна ставити різні умови гри – залежно від обставин. Скажімо, можна домовитися, що хто більше поставить запитань до малюнка, той виграв. Або давати такі запитання, щоб на них було важко відповісти: якщо дорослий не відповідає на них, дитина перемогла, якщо відповідає – програла.

Коли всі питання вичерпані, корисно попросити малюка скласти невелике оповідання. При цьому зверніть увагу на те, на які питання дитина дала відповіді, а на які не дала. Під час таких ігор важливо навчити малюка різнобічно досліджувати ситуацію. Якщо він ставить однотипні питання, спитайте його про що-небудь, використовуючи запитання інших типів (що? Коли? Як пов'язано? Чи впливає? Можливо, це...? Як таке сталося? В чому причина? і т.п.). Це допоможе йому подолати свої стереотипи і глибше дослідити ситуацію.

Якщо виникають нечіткі, не окреслені питання, допоможіть дитині їх правильно сформулювати, знайти більш адекватну форму їх вираження.

Гра «Винахідник»

Ця гра – для навчання способу переформулювання.

Матеріалом для гри можуть бути різноманітні предмети. Ви вибираєте з них один і просите малюка назвати якнайбільше варіантів, для чого цей предмет можна використати. При цьому зверніть увагу дитини на те, що в цій грі можна, і навіть потрібно, виходити за рамки звичайного (традиційного) застосування предметів і вигадувати щось незвичайне.

Наприклад, книга. Вона призначена для читання, але, крім того, її можна використати як вантаж (коли потрібно притиснути один до одного два предмети під час склеювання); як підставку для фільмоскопа (коли потрібно його трошки підняти); як «цеглинку» для побудови замку з книг; як папір на якому можна щось записати (якщо під руками немає аркуша); як віяло; як заслінку від світла і т. д.

Тепер спробуйте винайти нове застосування для таких предметів як ложка, стілець, олівець, кнопка, горіх, поліетиленовий пакет, сірники. Можна влаштувати змагання, хто назве більше варіантів застосування одного й того ж предмета.

Якщо в дитини не виходить, або вона називає мало варіантів, допоможіть їй придумати нове застосування предмета. Бажано одночасно продемонструвати це застосування або хоча б докладно пояснити його.

ДОДАТОК В.

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Толочок Богдана Миколаївна,

учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету,
УСВІДОМЛЮЮ, що академічна доброчесність – це фундаментальна
етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності
ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак

академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

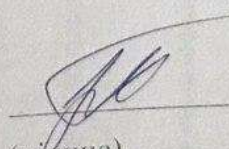
– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

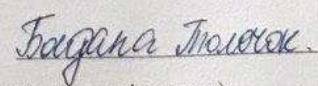
– не підроблювати документи;

- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших злобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
- не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
- не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

_____ (дата)

_____ (підпис)

_____ (ім'я, прізвище)

Додаток Г
ДОВІДКА
про перевірку на текстові збіги у Науковій бібліотеці
 кваліфікаційної роботи СВО Бакалавр
 спеціальності 012 Дошкільна освіта (денна форма)

Автор роботи	Толочок Б.
Назва роботи	Педагогічні умови розвитку креативності дошкільників
Факультет	Педагогічний факультет
Науковий керівник	доцент Гриценко І.В.
Роботу перевірено за допомогою програмного засобу	Unicheck
Ідентифікаційний номер роботи	ID файлу: 1002507768
Результати перевірки	Схожість 21,1%

Директорка Наукової бібліотеки

Нателла АРУСТАМОВА

Бібліотекарка I категорії

Стефанія Соболь